

VÄESTÖREKISTERIKESKUKSEN TIETOTILINPÄÄTÖS

Vuodelta 2013

Tiivistelmä

31.7.2014

Sisällysluettelo

1 Johdanto	3
2 Tietojen käsittelyyn vaikuttava lainsäädäntö ja muu ohjeistus	4
2.1 Tietojen käsittelyyn vaikuttava lainsäädäntö	4
2.2 Tietojen käsittelyä ohjaava Väestörekisterikeskuksen ohjeistus.....	4
2.2.1 Käytännösäännöt	4
2.2.2 Toimintapolitiikat ja -ohjeet.....	4
2.2.3 Rekisteriselosteet.....	5
3 Keskeisimmät tietovirrat ja tulovirrat.....	5
4 Väestötietojärjestelmän ja varmennetietojärjestelmien käytettävyys.....	5
5 Väestötietojärjestelmän tietojen ylläpito.....	6
5.1 Väestötietojärjestelmän tietojen oikeellisuudesta.....	7
6 Väestötieto- ja varmennetietojärjestelmästä luovutetut tiedot.....	7
6.1 Väestötietojärjestelmän tietojen luovutusten palvelukohtaiset asiakasmäärät.....	9
6.2 Tietojen luovutus osoitepalvelussa ja nimipalvelussa	10
7 Kansalaisen tietojenluovutuskielto-oikeuden ja tietojen tarkastusoikeuden toteutuminen	10
8 Varmennetapahtumien määrä.....	11
9 Tietojen käsittelyn seuranta ja valvonta.....	12
9.1 Väestötietojärjestelmän valvonta	12
9.2 Väestötietojärjestelmän tapahtumatietojen seuranta ja valvonta.....	13
9.3 Varmenteisiin liittyvien tietojen käsittelyn seuranta ja valvonta.....	14
9.4 Ylläpitotapahtumien seuranta ja valvonta	14
9.5 Otantojen ja poimintojen seuranta ja valvonta	14
9.6 Muu tietojen käsittelyn seuranta ja valvonta.....	15
9.7 Tietojen käsittelyn ulkopuolinen seuranta ja valvonta	15
10 Tietojärjestelmien käyttövaltuudet	15
10.1 Väestörekisterikeskuksen käyttöoikeudet	15
10.2 Järjestelmätoimittajien ja yhteistyökumppanien käyttöoikeudet.....	16
10.3 Asiakasorganisaatioiden suorakäytön ja Vartti-järjestelmän käyttöoikeudet.....	17
11 Tietojen käsittelyn, käyttöoikeuksien ja toiminnan analysointi.....	18
12 Tehdyt kehittämistoimenpiteet ja havaitut kehittämiskohteet	20

31.7.2014

VÄESTÖREKISTERIKESKUKSEN TIETOTILINPÄÄTÖS 2013

1 Johdanto

Väestörekisterikeskuksen (jäljempänä myös VRK) tietotilinpäättös kertoo viraston hallussa olevien väestötietojärjestelmän (jäljempänä myös VTJ) ja varmennetietojärjestelmän tietojen käsittelystä, näihin liittyvistä tietovirroista ja tietojen käsittelyn sekä tietojen käsittelyn seurannan ja valvonnan nykytilasta. Tietotilinpäättöksen tavoitteena on antaa arvio tietosuojaan, tietoturvan ja yksityisyydensuojan toteutumisen tasosta em. järjestelmissä vuonna 2013.

Väestötietojärjestelmä on valtakunnallinen rekisteri, jossa on perustiedot Suomen kansalaisista ja Suomessa vakinaisesti asuvista ulkomaalaisista sekä tietoja rakennuksista, huoneistoista sekä kiinteistö- ja toimitilatietoja. VRK ylläpitää ja kehittää VTJ:ää ja sen tietoja yhteistyössä maistraattien kanssa sekä tarjoaa VTJ:n tietopalveluja.

VRK:n varmennepalveluissa myönnetään ja tuotetaan sähköisen henkilö-, organisaatio- ja palvelinvarmenteita. Varmenteen avulla varmennetaan varmenteen haltijan henkilöllisyys sekä varmenteeseen sisältyvien tietojen oikeellisuus, eheys ja alkuperäisyys sähköisessä asiointissa. VRK on tällä hetkellä Suomessa ainoa ns. laatuvarmentaja ja kaikki VRK:n myöntämät henkilövarmenteet ovat laatuvarmenteita sekä vahvan sähköisen tunnistamisen välineitä.

Tietojen käsittelyllä tarkoitetaan tietojen keräämistä, tallettamista, järjestämistä, käyttöä, siirtämistä, luovuttamista, säilyttämistä, muuttamista, yhdistämistä, suojaamista, poistamista, tuhoamista sekä muita henkilötietoihin kohdistuvia toimenpiteitä.

Tietotilinpäättös toimii virastossa toiminnan suunnittelun ja ohjauksen sekä raportoinnin ja johtamisen tukena. Tietotilinpäättös on tarkoitettu ensisijaisesti VRK:n johdolle toiminnan ja tietosuojaan kehittämisen työkaluksi ja tietosuojavaltuutetulle VRK:n toiminnan arvioimisen välineeksi. Tietotilinpäättöksellä täytetään väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista annetun lain 60 §:n mukainen raportointivelvollisuus. Tietotilinpäättös annetaan tiedoksi myös Valtiovarainministeriölle.

Osaltaan tietotilinpäättöksellä pyritään varmistamaan henkilötietolain mukaisen hyvän tietojenkäsittelytavan ja viranomaisen toiminnan julkisuudesta annetun lain mukaisen hyvän tiedonhallintotavan toteutuminen väestötietojärjestelmän ja varmennetietojärjestelmän tietojen käsittelyssä sekä VRK:n toimintaa ohjaavan muun lainsäädännön noudattaminen.

Tietotilinpäättöksessä tarkastellaan ja analysoidaan väestötietojärjestelmän ja varmennetietojärjestelmän tietojen käsittelyn keskeisimpiä tunnuslukuja ja tunnistetaan kehittämissarpeita sekä raportoidaan tehdystä kehittämistyöstä.

Tietotilinpäättöstä laadittaessa on otettu huomioon Tietosuojavaltuutetun antama ohjeistus tietotilinpäättöksen laatimisesta.

31.7.2014

2 Tietojen käsittelyyn vaikuttava lainsäädäntö ja muu ohjeistus

2.1 Tietojen käsittelyyn vaikuttava lainsäädäntö

Varmennetietojärjestelmän ja VTJ:n tietoja käsiteltäessä otetaan huomioon Suomen perustuslain (731/1999) yksityisyyden suojaa, sananvapautta ja julkisuutta koskevat perusoikeussäännökset.

Muuta keskeistä tietojen käsittelyssä noudatettavaa lainsäädäntöä on:

- Laki väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista (661/2009, jäljempänä myös VTVPL)
- Henkilötietolaki (523/1999)
- Laki viranomaisen toiminnan julkisuudesta (621/1999)
- Hallintolaki (434/2003)
- Laki vahvasta sähköisestä tunnistamisesta ja sähköisistä allekirjoituksista (617/2009)
- Henkilökorttilaki (829/1999)
- Passilaki (671/2006)
- Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköisestä käsittelystä (159/2007)
- Laki sähköisestä lääkemääräyksestä (61/2007)
- Laki terveydenhuollon ammattihenkilöistä (559/1994)
- Valtioneuvoston asetus tietoturvallisuudesta valtionhallinnossa (681/2010, jäljempänä tietoturvallisuusasetus), jota täsmentävät tietoturvallisuusasetusta täydentävät VAHTI-ohjeet, kuten ohje tietoturvallisuudesta valtionhallinnossa annetun asetuksen täytäntöönpanosta (VAHTI 2/2010)
- Soveltuva EU-lainsäädäntö.

2.2 Tietojen käsittelyä ohjaava Väestörekisterikeskuksen ohjeistus

VRK:n toiminnalta edellytetään korkean tietosuojan ja tietoturvan tason ylläpitoa ja muun muassa käyttötarkoitussidonnaisuuden periaatteen noudattamista. VTJ:n ja varmennetietojärjestelmän tietojen käsittelyn ja käsittelyn seurannan ja valvonnan vastuut kuvataan VRK:n työjärjestyksessä. VRK:n toimintaa ohjaa ISO/IEC 27001:2005 tietoturvasertifikaatti ja VRK:n varmennepalvelutoimintaa myös SFS-EN ISO 9001:2000 laatusertifikaatti.

Tietojen käsittelyä ohjataan VRK:n sisäiseen käyttöön, tietojen keräämisestä vastaaville tahoille, VRK:n yhteistyökumppaneille ja tietoluovutusten saajille tarkoitetuilla toimintapolitiikka-ohjeilla, käytännesäännöillä ja muulla ohjeistuksella.

2.2.1 Käytännesäännöt

VRK on laatinut henkilötietolain 42 §:n nojalla käytännesääntöjä henkilötietolain soveltamiseksi ja hyvän tietojenkäsittelytavan edistämiseksi. Käytännesäännöillä täsmennetään, selkiytetään ja ohjataan VTJ:n tietojen käsittelyä koskevien säännösten soveltamista ja tulkintaa. Voimassa olevia käytännesääntöjä ovat:

- Julkishallinnon tietopalvelun käytännesäännöt
- Yksityisen sektorin tietopalvelun käytännesäännöt
- Väestötietojärjestelmän turvakiellon käytännesäännöt
- Väestötietojärjestelmän osoitepalvelun käytännesäännöt

2.2.2 Toimintapolitiikat ja -ohjeet

VRK:lla on jokaiselle myöntämälle varmennetyypille erillinen varmennepolitiikka, jossa kuvataan varmennetyypeittäin käytettävät menettelytavat, toimintaperiaatteet, käyttöehdot ja vastuiden jaot. Varmennepolitiikkojen lisäksi VRK:lla on varmennuskäytännöt ja

31.7.2014

varmennekuvaukset varmenteiden myöntämisen menetelmien tarkemmaksi kuvaamiseksi eri alustaratkaisuisissa (esimerkiksi organisaatiokortti, terveydenhuollon henkilöstö- ja toimijakortti).

Muita keskeisiä tietojen käsittelyä ja tietoturvallisuutta ohjaavia toimintapolitiikkoja ja -ohjeita VRK:ssa ovat:

- Tietoturvapoliittikka
- Riskienhallintapolitiikka ja riskienhallinnan menetelmäkuvaus
- Käyttövaltuushallinnan politiikka
- Tietoaineistojen luokittelu ja käsittely VRK:ssa
- Tietojen luokittelu ja luottamuksellisten tietojen käsittely VRK:ssa -ohje
- Tietoturvatapahtumiin reagointi VRK:ssa -ohje
- Väestörekisterikeskuksen Internet-politiikka
- Tietovälineiden käsittely, säilytys ja tuhoaminen VRK:ssa
- Etätyön tietoturva -ohje
- Väestörekisterikeskuksen valmiussuunnitelma
- Väestötietojärjestelmän tietoturva- ja jatkuvuussuunnitelmat
- Varmennetietojärjestelmän tietoturva- ja jatkuvuussuunnitelmat
- Lokiselvitysprosessikuvaus ja tapahtumatietojen selvitysprosessikuvaus

VRK:ssa järjestetään uusille henkilöille tietoturva- ja tietosuojaperehdytystä sekä koko henkilöstölle säännöllistä koulutusta tietoturvatietoisuuden ylläpitämiseksi ja lisäämiseksi.

2.2.3 Rekisteriselosteet

VRK ylläpitää rekistereistään henkilötietolain 10 §:n mukaisia rekisteriselosteita, joista ilmenevät muun muassa henkilötietojen käsittelyn tarkoitus, rekisterien tietosisältö ja kuvaus siitä mihin tietoja säännönmukaisesti luovutetaan.

3 Keskeisimmät tietovirrat ja tulovirrat

VTJ:n tietoja luovutetaan laajasti yhteiskunnan käyttöön. Liitteenä 1 olevassa kaaviossa kuvataan sekä VTJ:n tietojen ylläpitovirrat että tietojen luovutusvirrat.

Laatuvarmentajan varmennerekisteriin ja varmennetietojärjestelmään liittyy myös useita tietovirtoja niin ulos- kuin sisäänpäin, kuten käy ilmi liitteenä 2 olevasta kaaviosta.

VRK rahoittaa toimintaansa valtion budjettirahoituksen lisäksi palveluidensa myynnistä saatavilla tuloilla, jotka kuvataan liitteessä 3.

4 Väestötietojärjestelmän ja varmennetietojärjestelmien käytettävyys

VTJ:n keskeisimpien sovellusten käytettävyys on ollut kaikkina vertailuvuosina hyvä, kuten käy ilmi taulukosta 1.

Sovellusten käytettävyys			
	Toteuma 2013	Toteuma 2012	Toteuma 2011
VTJkysely	99,86 %	99,95 %	99,87 %
Ylläpito*	100,00 %	99,98 %	99,91 %

Taulukko 1. Väestötietojärjestelmän keskeisten sovellusten käytettävyys

* Ylläpidon käytettävyysprosentti on laskettu järjestelmän ympärivuorokautisen toimintakyvyn perusteella. Luvussa ei ole huomioitu, että ylläpitosovellus on suunnitellusti poissa käytöstä kaksi tuntia vuorokaudessa.

Taulukosta 2 käy ilmi, että varmennetietojärjestelmän käytettävyys on ollut vertailuvuosina erinomainen.

31.7.2014

Varmennepalveluiden tietojärjestelmien käytettävyys			
	2013	2012	2011
Palvelu / järjestelmä	keskiarvo	keskiarvo	keskiarvo
Hakemisto 24/7	99,998 %	100 %	99,97 %
CA(HST3) 24/7	100 %	100 %	100 %

Taulukko 2. Varmennepalveluiden tietojärjestelmien käytettävyys

5 Väestötietojärjestelmän tietojen ylläpito

VTJ:n tietoja ylläpidetään sekä manuaalisesti että sähköisesti. Tietojen ylläpitäjät ja ylläpitotietojen määrät käyvät ilmi VTJ:n tietovirtakaaviosta (liite 1). Sähköisesti ilmoittavat organisaatiot ja ilmoitusten määrät sekä sähköisten ilmoitusten osuudet näkyvät taulukossa 3. Ko. taulukosta on nähtävissä, että sähköisesti ilmoitettavien tietojen osuus vaihtelee runsaasti eri tietojen kohdalla.

Henkilötietojen sähköinen viranomaisten ilmoitusliikenne				
Ilmoittaja	Ilmoituslaji	Sähköisesti ilmoitetut 2013	Kaikki tapahtumat 2013	Yht. laskettu %-osuus 2013
Sairaalat	syntymät	57 788	58 122	53,84
	kuolemat	2 098	53 117	
Sosiaaliviranomaiset	huollot	12 915	38 542	30,92
	huostaanotot	0	3 223	
Seurakunnat	vihkimiset	12 122	29 787	44,58
	lapsen tietojen ilmoittamiset	43 806	58 764	
	uskonnollisen yhdiskunnan jäsenyysmuutokset	17 743	76 688	
Tuomioistuimet	avioerot ja huollot	13 639	14 685	36,41
	sukuaseman muutokset	97	24 503	
	huollot	1 554	2 734	
	adoptiot	149	479	
Maahanmuuttovirasto	kansalaisuudet	8 898	8 898	100
Verohallinto	vailla kotikuntaa rekisteröidyt ulkomaalaiset	10 985	10 985	100
Tapauksia yhteensä		181794	397 155	45,77

Taulukko 3. Henkilötietojen sähköinen viranomaisten ilmoitusliikenne

Vuoden 2013 aikana rekisteröidyille annettiin mahdollisuus ilmoittaa itse määrättyjä tietoja sähköisesti VTJ:ään. Tämän oikeuden ennakoidaan nostavan ainakin osaltaan taulukossa 4 kerrottujen tietojen, kuten sähköpostiosoitteiden, laatua sekä vähentävän viranomaisten työtä näiden tietojen rekisteröinnissä.

Rekisteröityjen itse tekemät ilmoitukset VTJ:än			
Tieto	2013 *	2012	2011
Äidinkieli	307	-	-
Ammatti	2 938	-	-
Asiointikieli	55	-	-
Kutsumanimi	324	-	-
Tietojen luovutuskiellot	11 215	-	-
Sähköpostiosoite	4 491	-	-
Yhteensä	19 330	-	-

Taulukko 4. Väestötietojärjestelmään rekisteröityjen tekemät ilmoitukset

* Rekisteröidyillä on ollut 6.5.2013 alkaen mahdollisuus ilmoittaa itse määrättyjä tietoja sähköisesti VTJ:ään

31.7.2014

Muuttoilmoituksia otetaan vastaan VRK:n, maistraattien ja Itella Posti Oy:n yhteistyössä ylläpitämien menetelmien avulla. Yhteisellä muuttoilmoitus- ja osoitteenmuutospalvelulla kerätään tietoja sekä VTJ:ään että Itella Posti Oy:n osoitetietojärjestelmään. Tavoitteiden mukaisesti vuonna 2013 Internetin kautta tehtiin entistä suurempi osa muuttoilmoituksista. Muuttoilmoitusten määrät ilmoituskanavittain käyvät ilmi taulukosta 5.

VTJ:än rekisteröidyt muuttoilmoitukset 2011 - 2013						
	2013 ilmoitukset yht.	%-osuus	2012 ilmoitukset yht.	%-osuus	2011 ilmoitukset yht.	%-osuus
Internet	432 647	64	418 701	61	381 477	56
Puhelin	50 458	7	61 040	9	79 176	12
Lomake, skannattu	134 770	20	137 383	20	143 241	21
Lomake, manuaalisesti tallennettu	58 925	9	70 582	10	74 552	11
Yhteensä	676 800	100	687 706	100	678 446	100

Taulukko 5. Väestötietojärjestelmään rekisteröidyt muuttoilmoitukset vuosina 2011 – 2013

5.1 Väestötietojärjestelmän tietojen oikeellisuudesta

Alla olevasta taulukosta on nähtävissä VTJ:n tietojen oikeellisuuden tason kehitys. Vuoden 2013 osalta tutkimusta ei tehty, mutta ei tullut esiin mitään seikkoja, jotka osoittaisivat, että tietojen oikeellisuuden taso olisi heikentynyt. Kuten kohdassa 5 on todettu, voidaan VTJ:n tietojen oikeellisuuden jopa ennustaa parantuneen.

VTJ:n tietojen oikeellisuus 2011 – 2013			
Tieto	Toteuma 2013	Toteuma 2012	Toteuma 2011
Vakinaisten osoitteiden oikeellisuus %	ei arvioitu	98,9	99,0
Tilapäisten osoitteiden oikeellisuus %*	ei arvioitu	88,8	81,8
Asunnon hallintaperuste %	ei arvioitu	90,7	90,2
Äidinkielitieto %	ei arvioitu	99,7	99,7
Ammattitieto %**	ei arvioitu	62,4	61,0

Taulukko 6. Väestötietojärjestelmän tietojen oikeellisuus

* Yhden henkilön vaikutus tulokseen on merkittävä, koska vain harvalla VTJ:ään rekisteröidyillä on VTJ:ssä tilapäinen osoite.

** Ammattitieto oikein tai melko lähellä oikeaa. Ammattitieto on henkilön oman ilmoituksen varassa ja sen oikeellisuutta on tutkittu vertaamalla henkilön työvoimatutkimuksessa ilmoittamaa ammattia väestötietojärjestelmässä olevaan ammattitietoon.

Henkilöille myönnettyjen varmenteiden ja niissä olevien sähköisten identiteettien oikeellisuus on ollut erinomainen koko tarkastelujakson, kuten käy ilmi taulukosta 7.

Sähköinen identiteetti			
	2013	2012	2011
Oikeellisuus %	100	100	100

Taulukko 7. Sähköisen identiteetin oikeellisuus

6 Väestötieto- ja varmennetietojärjestelmästä luovutetut tiedot

Taulukossa 8 on VRK:n maksullisessa palvelutuotannossa luovutettujen tai myytyjen yksiköiden määrät sekä luovutettujen, maksuttomien yksiköiden määrät.

31.7.2014

Väestötieto- ja varmennetietojärjestelmästä luovutetut tiedot			
	Toteuma 2013	Toteuma 2012	Toteuma 2011
Julkisoikeudelliset suoritteet			
	kpl	kpl	kpl
Suorakäyttö***	-	13 333 297	11 938 532
Maksuton suorakäyttö*/***	-	3 978 022	124 245
Suorakyselyt	1 336 857	-	-
Maksuttomat suorakyselyt	13 612 107	-	-
Sovelluskyselyt	45 888	-	-
Maksuttomat sovelluskyselyt	3 813 206	-	-
Muutostietopalvelu	8 495 602	26 660 592	30 310 428
Maksuton muutostietopalvelu	20 524 226	-	-
Otanta- ja poimintapalvelut	24 099 745	30 074 241	45 018 780
Maksuttomat otanta- ja poimintapalvelut*	2 583 051	1 464 164	2 307 546
Kansalaisvarmenne	128 223	111 343	99 203
Bio-varmenteet**	759 650	718 189	519 406
Terveystietojärjestelmän varmentaminen	54 398	66 799	51 279
Vaalipalvelut	0	0	1
Asiakasrekisterin päivitys	6 633 558	7 883 605	8 111 840
Muu tietojen luovutus	0	0	490
Julkisoikeudelliset yhteensä	82 086 511	84 290 252	98 481 750
Liiketaloudelliset suoritteet			
	kpl	kpl	kpl
Otanta- ja poimintapalvelut	26 172 312	24 311 826	29 879 310
Maksullinen Weed	13 897 493	15 757 265	24 850 176
Maksuton Weed	192 837 022	89 643 862	111 998 078
Asiakasrekisterin päivitys	102 263 915	104 746 349	85 510 512
Suorakäyttö***	-	8 944 439	8 564 702
Suorakyselyt	909 831	-	-
Sovelluskyselyt	7 727 227	-	-
Osoitepalvelupuhelin: Puheluiden lkm	87 422	125 750	167 099
Osoitepalvelu.net: Luovutetut osoitteet	47 202	40 809	34 967
Organisaatiovarmenteet	18 287	17 083	9 950
Palveluvarmenteet	359	405	281
Liiketaloudelliset yhteensä	343 961 070	243 570 300	261 015 075
Tietoyksiköt yhteensä	426 047 581	327 860 552	359 496 825
Tietoyksiköt ilman maksuttomia weedejä	233 210 559	234 238 668	245 066 956

Taulukko 8. Väestötieto- ja varmennetietojärjestelmästä luovutetut tiedot

* Rakennustietokysely ja rakennustietojen vakio-poiminnat ovat tulleet kunnille maksuttomiksi vuoden 2011 aikana. V. 2012 osalta on raportoitu myös maistraattien, kansalaispalveluiden ja vaalitietojärjestelmän maksuton kyselykäyttö. Maksuttomuus laajeni v. 2013 alusta koskemaan vakio-muotoisia suorakäyttöisiä palveluita sekä muutostietopalvelua viranomaisille.

** Myytyjen passiin lukumäärä. Myönnettyjen biopassivarmenteiden lukumäärä oli v. 2013 113 kpl ja v. 2012 128 kpl ja v. 2011 86 kpl.

*** Suorakäyttö sisältää suorakyselyt ja sovelluskyselyt.

Eriksen voidaan raportoida vielä Poiju-poimintakyselyiden määrät. Näitä kyselyitä oli vuoden 2013 aikana 22 561 kappaletta. Vuoden 2013 aikana Poiju-poimintakyselypalvelun käyttäjinä on ollut vain julkishallinnon organisaatioita.

31.7.2014

Maksuttomuuden laajentuminen koskemaan vakiomuotoisia tietopalveluita viranomaisille vuoden 2013 alusta lisäsi julkisoikeudellisten suorakäyttöisten palveluiden käyttöä noin 1,4 miljoonalla kyselyllä. Liiketaloudellisten tietopalvelusuoritteiden määrä on pysynyt useimman suoriteryhmän osalta aiempien vuosien tasolla. Maksuttomien weedien määrä on kuitenkin kasvanut. Weed-tuotteita käytetään asiakkaiden tunnistamiseen asiakasrekisterinpäivityksen tai poiminnan apuna päällekkäisten henkilöiden poistamiseksi eikä näitä tietoja luovuteta asiakkaille. Suoritemäärien lasku on jatkunut Osoitepalvelupuhelimen osalta. Kuntien suorakäyttö ja sovelluskyselyiden käyttö lisääntyi noin 300 000 kyselyllä. Kansalaisaloitteen sähköisen keruujärjestelmän tekemiä kyselyitä oli noin 450 000 kappaletta.

Kansalaisvarmenteiden, Bio-varmenteiden ja organisaatiovarmenteiden volyymit ovat kasvaneet. Terveydenhuollon varmentamiseen liittyvien suoritteiden määrät ovat pudonneet hieman. Laskua selittää se, että suurin osa julkishallinnon terveydenhuollon organisaatioista on saatu VRK:n varmennepalveluiden asiakkaiksi jo ennen vuotta 2013 ja yksityissektorin terveydenhuollon organisaatiot ovat vasta tulossa asiakkaiksi.

6.1 Väestötietojärjestelmän tietojen luovutusten palvelukohtaiset asiakasmäärät

VTJkysely on suorakäyttöinen henkilökohtaisen käyttöoikeuden edellyttävä sähköinen palvelu VTJ:n tietojen hakuun. VTJkyselyn käyttöoikeudet on rajattu käyttöoikeusrooleilla, jotka määrittävät VRK:n asiakkaalle myöntämässä tietoluvassa.

Sovelluskysely on suorakäyttöpalvelu, jossa VTJ:n ja asiakkaan sovelluksen välille luodaan kysely-yhteys VRK:n tietoluvassa myöntämien tietojen välitystä varten. Asiakkaat vastaavat itse henkilökuntansa sovellusyhteyden käyttöoikeuksista. Tietyille asiakasorganisaatioille on myönnetty ns. raamilupa ja oikeus jälleenmyydä raamiluvan mukaisia VTJ:n tietoja sovellus-sovellusyhteydellä VTJ:n liiketaloudellisen sektorin asiakkaille.

Väestörekisterikeskuksen voimassaolevien tietolupien lukumäärät			
	2013	2012	2011
Julkishallinnon tietopalvelut			
Eräkäyttölupien kokonaismäärä*	562	-	-
Eräkäyttölupien asiakasorganisaatioiden kokonaismäärä**	1042	-	-
Eräkäyttölupien määrä, jolla ei käyttöä 2013	210	-	-
VTJkyselylupien kokonaismäärä	127	-	-
VTJkyselylupien alla olevien asiakasorganisaatioiden määrä	554	-	-
VTJkysely-asiakkaat, joiden tietoluvalla ei käyttöä 2013	66	-	-
Sovelluskyselylupien kokonaismäärä	82	-	-
Sovelluskyselylupien alla olevien asiakasorganisaatioiden määrä	131	-	-
Sovelluskyselyasiakkaat, joiden tietoluvalla ei käyttöä 2013	25, vetuma-asiakkaita 8	-	-
Liiketaloudelliset tietopalvelut			
Jatkuvien eräkäyttölupien kokonaismäärä	1250	-	-
Jatkuvien eräkäyttölupien asiakasorganisaatioiden kokonaismäärä	1022	-	-
Jatkuvien eräkäyttölupien määrä, jolla ei käyttöä 2013	676	-	-
Kertaluontoisten eräkäyttölupien kokonaismäärä	258	-	-
Kertaluontoisten eräkäyttölupien asiakasmäärä	224	-	-
VTJkyselylupien kokonaismäärä	234	-	-
VTJkyselylupien määrä, jolla ei käyttöä 2013	51	-	-
Sovelluskyselylupien kokonaismäärä	74	-	-
Sovelluskyselylupien määrä, jolla ei käyttöä 2013	22	-	-

Taulukko 9. Tietolupien määrät ja käyttö

Huom. Taulukon 9 tiedot on laskettu käsin epätarkkuuksia sisältävästä datasta ja tämä on voinut aiheuttaa lukuihin pieniä virheellisyyksiä.

31.7.2014

*Tämä luku sisältää todennäköisesti useita lupia, jotka ovat päättyneet tai joiden asiakasorganisaatio on la- kannut toimintansa. Koska näistä luvista ei ole muuta listausta, kuin ainoastaan paperiarkisto, jonne ei ole viety kattavasti tietoja luvan päättymisestä tai siirtymisestä toiselle organisaatiolle, on lukuun otettu kaikki kä- siarkistossa olevat luvat, joita ei erikseen merkitty päättyneeksi.

**Asiakkaat on laskettu palvelukohtaisesti, eli samalla asiakkaalla voi olla esim. lupa muutostietopalveluun ja otanta- ja poimintapalveluun, jolloin se näkyy tässä luvussa kahtena asiakkuutena.

Raamilupien alaisten asiakasorganisaatioiden määrä, jotka eivät ole VRK:n suoria asiak- kaita			
	2013	2012	2011
Voimassaolevia raamilupia	18	10	10
Raamilupien alaisia sovelluskyselyasiakkaita	1107	638	636
ePortti asukaskyselyasiakkaita	441	343	260

Taulukko 10: Raamilupien alaisten asiakasorganisaatioiden määrä, jotka eivät ole VRK:n suoria asiakkaita

Taulukosta 10 ilmenevää asiakasmäärien kasvua selittää se, että Kauppalehti on aloitta- nut VTJ:n rakennustietojen myynnin sovelluskysely-yhteyden kautta.

Asiakkaat, joilla on oikeus saada tieto tietoturvakiellosta ja/tai turvakiellon alaisia tietoja			
	2013	2012	2011
VTJkysely-asiakkaiden määrä, jotka ovat saaneet sekä tiedon turvakiellosta että turvakiellon alaiset tiedot	19	13	13
Sovelluskyselyasiakkaiden määrä, jotka ovat saaneet sekä tiedon turvakiellosta että turvakiellon alaiset tiedot	15	13	13
Sovelluskyselyasiakkaiden määrä, jotka ovat saaneet vain tiedon turvakiellon olemassa olosta	4	3	3
Eräkäyttöisten tietopalveluiden asiakkaiden määrä, jotka ovat saa- neet sekä tiedon turvakiellosta että turvakiellon alaiset tiedot	22	23	21
Eräkäyttöisten tietopalveluiden asiakkaiden määrä, jotka ovat saa- neet vain tiedon turvakiellon olemassa olosta	4	4	4

Taulukko 11. Asiakkaat (vain viranomaiset), joilla on oikeus saada tieto tietoturvakiellosta ja/tai turvakiellon alaisia tietoja

Muutostietopalvelussa VTJ:n tiedoilla päivitetään suoraan asiakkaan asiakasrekisteriin muuttuneet tiedot. Asiakkaina voivat olla vain julkishallinnon organisaatiot. Otannoissa ja poimintoissa VTJ:stä poimitaan tietoluvassa määritelleet kriteerit täyttäviä tietoja. Päivi- tyspalvelun avulla päivitetään ajantasaisilla VTJ:n tiedoilla asiakkaan rekisterissä jo ole- vat henkilö-, rakennus- ja kiinteistö tiedot.

6.2 Tietojen luovutus osoitepalvelussa ja nimipalvelussa

VRK luovuttaa henkilöiden osoitetietoja yksittäiseen kansalaiskäyttöön verkossa ja puhe- limitse toimivan osoitepalvelun kautta. Tietojen luovutuksen edellytyksenä osoitepalve- lussa on henkilön yksiselitteinen tunnistaminen. Alle 15-vuotiaiden, osoitepalvelukiellon omaavien ja turvakiellon omaavien henkilöiden tietoja palvelussa ei luovuteta. Osoitepal- velussa luovutettujen tietojen määrä käy ilmi taulukosta 9.

Internetissä toimivassa nimipalvelussa luovutetaan tieto etu- ja sukunimien lukumäärästä erikseen. Etunimi-sukunimi-yhdistelmällä haku ei ole mahdollista. Myöskään nimistä, joita on alle viisi kappaletta, ei anneta täsmällistä lukumäärää. Nimipalvelun hakumääriä ei ti- lastoida eikä sen käyttöä lokiteta.

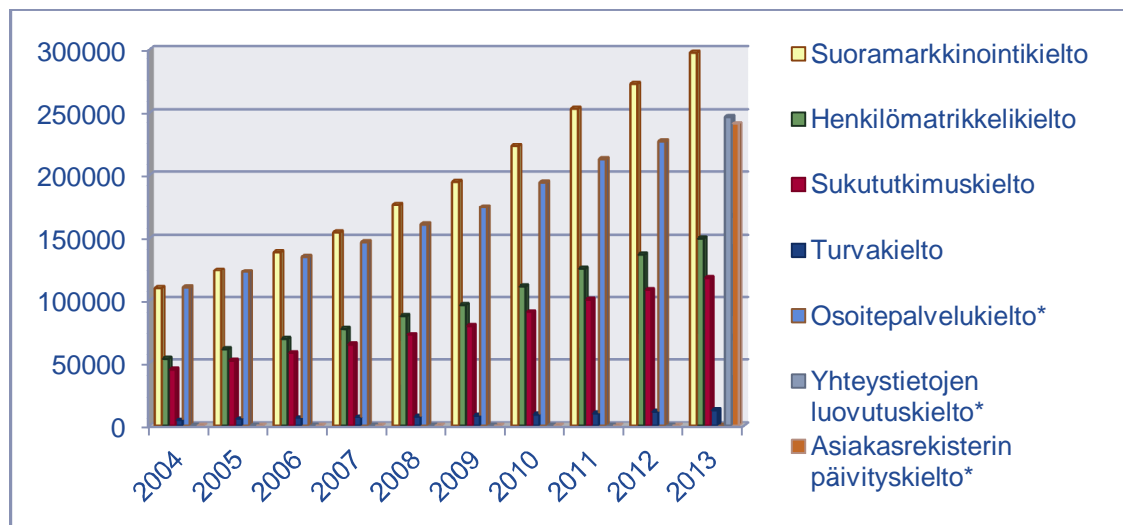
7 Kansalaisen tietojenluovutuskielto-oikeuden ja tietojen tarkastusoikeuden toteutuminen

Henkilöllä on oikeus kieltää VTJ-tietojensa luovuttaminen suoramarkkinointia, markkina- ja mielipidetutkimusta, henkilömatrikkelia ja sukututkimusta varten sekä asiakkuuden hoi- toon ja osoitepalveluna. VTJ:ään voidaan hakemuksesta tallettaa myös turvakielto, jonka saaminen edellyttää, että sen hakijalla on perusteltu ja ilmeinen syy epäillä itsensä tai

31.7.2014

perheensä terveyden tai turvallisuuden tulevan uhatuksi. Turvakielto estää osoite- ja asuinpaikkatietojen luovutuksen täysin yrityssectorille ja rajoittaa laajasti luovutusta myös viranomaisille.

Vuonna 2013 osoitepalvelukiello poistui ja se jaettiin kahdeksi eri kielloksi: suoramarkkinointikielto ja yhteystietojen luovutuskielto. Suoramarkkinointikielto estää nimi- ja osoite-tietojen luovuttamisen suoramarkkinointitarkoituksiin ja markkina- ja mielipidetutkimuksiin. Yhteystietojen luovutuskielto taas estää tietojen luovuttamisen VRK:n osoitepalvelussa tai muissa vastaavissa osoite- ja yhteystietopalveluissa, joissa hyödynnetään VTJ:n tietoja. Kaikille niille henkilöille, joilla oli ollut voimassa osoitepalvelukiello, rekisteröitiin VRK:ssa molemmat uudet kiellot.

Kaavio 1. Väestötietojärjestelmän tietojen luovutuskiellojen määrät

* Osoitepalvelukiello poistui 1.1.2013 ja se on korvattu kahdella uudella kiellolla: yhteystietojen luovutuskiello ja asiakasrekisterin päivityskiellolla.

Henkilötietolain mukaan jokaisella henkilöllä on oikeus saada tietää, mitä häntä koskevia tietoja on henkilörekisteriin tallennettu. Järjestelmien lokitiedot eivät kuulu omien tietojen tarkastusoikeuden piiriin. VTJ:n tietojen tarkastus tapahtuu joko VRK:n verkkopalvelussa tai henkilökohtaisesti maistraatissa tai VRK:ssa. VTJ:n tarkastusoikeuden käytön määrä on esitetty taulukossa 12. Vuoden 2013 omien tietojen tarkastusoikeuden käytön määrä vastaa pitkän aikavälin keskiarvoa.

Tarkastusoikeuden käyttö			
	2013	2012	2011
	kpl	kpl	kpl
Omien tietojen tarkastus	157 250	153 165	357 586

Taulukko 12. Omien tietojen tarkastusten määrät

8 Varmennetapahtumien määrä

Myönnettyjen varmenteiden määriä kuvaavasta taulukosta 13 käy ilmi, että kansalaisvarmenteiden määrä jatkoi edelleen kasvuaan vuonna 2013. Terveystietojen varmenteiden myöntämisen määrässä on tapahtunut luonnollista laskua, koska vuosien 2011 ja 2012 aikana saatiin jo myönnettyä merkittävä osa terveydenhuollon julkishallinnon varmenteista eikä yksityissektorin terveydenhuollon osalta käyttöönotto ole käynnistynyt vielä täysimääräisesti. Taulukossa 13 on eroteltuna ns. 1 sukupolven myöntäjävarmenteilla myönnetty ja uusilla ns. 2 sukupolven myöntäjävarmenteilla myönnetty varmenteet.

31.7.2014

Myönnettyt varmenteet (CA)	2013	2012	2011	Kaikkiaan myönnetty
	kpl	kpl	kpl	kpl
Kansalaisvarmenteet poliisin myöntämällä henkilökortilla*	257 949	222 686	201 582	1 430 155
Kansalaisvarmenteet poliisin myöntämällä henkilökortilla*/**	71	-	-	71
Organisaatiovarmenteet*	49 487	50 388	36 242	293 586
Organisaatiovarmenteet G2*/**	84	-	-	84
Palveluvarmenteet	333	405	281	2338
Palveluvarmenteet G2**	26	-	-	26
Terveystietojen ammattihenkilöstön varmenteet*	86 772	133 598	82 823	305 479
Terveystietojen palveluvarmenteet	201	321	874	1 425
Tilapäisvarmenteet*	11 413	3 741	1 204	17 240
Terveystietojen ammattihenkilöstön tilapäisvarmenteet*	5 120	2 924	270	8 315
Oleskelulupa- ja matkustusasiakirjojen biometriatietojen allekirjoitusvarmenteet (myöntö CA vaihtunut v. 2011)	12	15	10	129
Oleskelulupa- ja matkustusasiakirjojen sormenjälkien suojauksessa käytettävät varmenteet CVCA	0	4	0	5
Oleskelulupa- ja matkustusasiakirjojen sormenjälkien suojauksessa käytettävät varmenteet DVCA	6	7	6	29
Oleskelulupa- ja matkustusasiakirjojen sormenjälkien suojauksessa käytettävät varmenteet IS	95	92	49	315
Yhteensä kpl	411 569	414 502	323 342	2 059 197

Taulukko 13. Myönnettyt varmenteet (CA)

* Kortilla on 2 varmennetta

** G2: = Generation 2 CA:ta, jota käytetään varmenteiden luomiseen (Marraskuussa 2013 luotiin kansalaisvarmenteille, organisaatiovarmenteille ja palveluvarmenteille uudet myöntäjävarmenteet)

9 Tietojen käsittelyn seuranta ja valvonta

9.1 Väestötietojärjestelmän valvonta

VTJ:n tietojen käsittelyä valvotaan muun muassa lokeja seuraamalla kirjallisen lokiselvitysprosessin mukaisesti. Lokiseuranta voidaan käynnistää VRK:n omasta aloitteesta tai rekisteröidyn, viranomaisen, asiakkaan tai yhteistyökumppanin pyynnöstä. Seurannan avulla saadaan selville muun muassa VTJ:ään tehty kysely- tai ylläpitötapahtuma, sen ajankohta ja organisaatio sekä henkilö, joka tapahtuman on tehnyt. Lokiselvityksen pyytäjälle ei pääsääntöisesti toimiteta täydellistä listausta lokiseurannasta, vaan siitä laaditaan tarpeen mukainen yhteenveto. Jos lokitietoja ei voida esimerkiksi rikostutkinnasta johtuen pyynnön tekijälle luovuttaa, on henkilöllä mahdollisuus pyytää tietosuojavaltuutettua tarkistamaan hänen henkilötietojensa käsittelyn lainmukaisuus.

Mikäli lokiseurannan tai muun VRK:n tietojen käsittelyn valvonnan perusteella todetaan, että tietojen käsittely on ollut lainsäädännön tai lupaehtojen vastaista, arvioidaan rikkeen vakavuus ja päätetään seuraamuksista.

31.7.2014

Vuoden aikana kertyneiden lokitietojen määrä			
	2013	2012	2011
	riviä	riviä	riviä
Hallintakäyttöloki*	343 203	330 000	290 000
VTJkyselyn loki*	27 229 483	25 800 000	22 800 000
Ylläpidon hakuloki*	4 763 162	4 900 000	5 700 000
Ylläpidon muutosloki*	2 707 215	2 700 000	2 900 000

Taulukko 14. Vuoden aikana kertyneiden lokitietojen määrä

* Tietoja käytetään myös virheselvittelyihin, joita tehdään vuosittain joitain kymmeniä.

Taulukossa 15 on kuvattu lokiselvitysten määrä, jossa on käytetty käyttölokitaulukojen tietoja. Kuten taulukosta näkyy, VRK:ssa on toteutettu aiempaa useampi lokiselvitys. Tätä kehitystä voidaan pitää hyvänä tietosuojan näkökulmasta.

Vuoden aikana tehdyt lokiselvitykset			
	2013	2012	2011
	kpl	kpl	kpl
Diarioidut lokiselvitykset	52	46	43
Laskutus selvitykset	0	3	0

Taulukko 15. Vuoden aikana tehdyt lokiselvitykset

Asiakasorganisaatioille ja poliisille on luovutettu lokirekisteritietoja vuonna 2013 useammin kuin vertailuvuosina, kuten on todettavissa taulukosta 16. Osaltaan määrän kasvua selittää lokiselvitysten suurempi määrä.

Lokirekisteritietojen luovuttaminen			
	2013	2012	2011
	kpl	kpl	kpl
Luovutetut lokitulosteet	30	19	13

Taulukko 16. Lokirekisteritietojen luovuttaminen

Lokiselvityksissä havaitut väärinkäytökset			
	2013	2012	2011
	kpl	kpl	kpl
Väärinkäytösten lukumäärä	3	4	3

Taulukko 17. Lokiselvityksissä havaitut väärinkäytökset

Positiivista tietosuojan näkökulmasta on se, että vaikka lokiselvityksiä on tehtyä aiempaa enemmän, ei tietojen väärinkäytösten määrä ole kasvanut, kuten käy ilmi taulukosta 17. Lokiselvitysten perusteella VTJ:n tietopalveluiden asiakasorganisaatioiden tietojen käsittelyssä havaittiin vuonna 2013 vain kolme väärinkäytöstä, joiden osalta VRK on ryhtynyt tarvittaviin toimenpiteisiin. Kummassakin tapauksessa on organisaatiolle määrätty väärinkäytöksen laadun ja laajuuden edellyttämä seuraamus. VRK:n omassa tietojen käsittelyssä väärinkäytöksiä ei ole havaittu.

9.2 Väestötietojärjestelmän tapahtumatietojen seuranta ja valvonta

Tiedot VTJ:n käyttäjärekisterin ja lokirekisterin tietojen käsittelystä tallennetaan tapahtumatiedostoon. VRK voi käyttää tapahtumatietoja vain käyttäjärekisterin ja lokirekisterin tietojen käsittelyn sisäiseen seurantaan ja valvontaan. Vuonna 2013 ei tullut esiin epäilyjä VTJ:n käyttäjärekisterin ja lokirekisterin tietojen väärinkäytöksistä, joten varsinaisille tapahtumatiedostoon kohdistuvilla selvityksillä ei ollut perusteita vuonna 2013.

31.7.2014

9.3 Varmenteisiin liittyvien tietojen käsittelyn seuranta ja valvonta

Varmennepalveluissa on keskeistä sähköisen identiteetin virheettömyys, varmenteen rekisteröinnissä kerättävien tietojen ja Vartti-järjestelmässä sekä rekisteröijätoimipisteissä säilytettävien tietojen käsittely sekä seuranta ja valvonta. Rekisteröijätoimipisteet säilyttävät varmennehakemusten allekirjoituskappaleet 10 vuotta varmenteen voimassaolon päättymisestä lukien. Tietosuojan kannalta keskeistä on erityisesti henkilö- ja asiakirjan tunnistustietojen käsittely ja kyseisen käsittelyn seuranta, joka kuuluu Varmennepalvelut yksikön perustehtäviin.

Varmenteiden hakemiseen liittyvä rekisteri on osa varmentajan rekistereistä, joita on säilytettävä yllä oleva aika, esimerkiksi julkisen hakemiston ja sulkulistojen tiedot. Tiedot poistetaan säännönmukaisesti, kun tarve tietojen säilyttämiselle on poistunut.

VRK toteuttaa varmennetietojärjestelmien seuranta ja valvontaa yhteistyössä ko. järjestelmien sopimustoimittajan kanssa. Sopimustoimittaja huolehtii kuukausittain käyttöpalvelun käytettävyyseraportoinnista ja palveluun liittyvä lokiseurannasta, tilastoinnista ja muusta raportoinnista. Raportteja, tilastoja ja lokitietoja käytetään mm. palvelun laadun ja sopimustoimittajien palvelutason seurannassa. Palvelutasopoikkeamat liittyvät tavallisimmin toimitusaikoihin ja palvelun käytettävyyteen. VRK:lla on pääsy osaan CA-järjestelmän lokitietoihin rinnastettavista tapahtumatiedoista ja näitä tietoja hyödynnetään erilaisissa virheselvityksissä. Lisäksi saadaan CA-järjestelmän käytettävyyteen liittyviä hälytystietoja. Valvonnassa ei havaittu varmennetietojärjestelmän tietojen väärinkäytöksiä vuonna 2013.

9.4 Ylläpitotapahtumien seuranta ja valvonta

Tietojen ylläpidon osalta tietosuojasta huolehditaan keräämällä ylläpitotapahtumista lokia, jota kerätään suorakäyttöisen manuaalisen ylläpidon osalta käyttäjätasolla ja sähköisen ilmoittamisen osalta organisaatitasolla. Tietojen ylläpitoa valvotaan muun muassa osana VTJ:n lokiselvitysprosessia. Tietojen ylläpidossa ei havaittu väärinkäytöksiä vuonna 2013.

9.5 Otantojen ja poimintojen seuranta ja valvonta

VRK valvoo otantojen ja poimintojen laatua seuraamalla mm. osoitelähteiden ilmoittamista ja virheellisten toimitusten määrää. VTJ:n tietojen käsittelyyn liittyvien poikkeamien määrät kuvataan taulukoissa 18 ja 19. Liiketaloudellisen sektorin tietopalveluiden poikkeamaseuranta ja -raportointi yhteistyökumppanien kanssa on uudistettu perusteellisesti vuoden 2013 aikana. Kukin poikkeamatapaus on käsitelty yhteistyössä toimittajan kanssa ja sovittu tarvittavista kehitystoimenpiteistä sekä sopimuksenmukaisista seuraamuksista.

Liiketaloudellisen sektorin tietopalveluiden poikkeamat			
	2013	2012	2011
	kpl	kpl	kpl
Osoitelähdevirhe (osoitelähde puuttuu / virheellinen osoitelähde)	29	19	30
Tietopalvelutoimituksessa virhe	3	1	0
Poimittujen tietojen luvaton uudelleenkäyttö	4	3	2
Poimintaperusteisiin viittaaminen*	22	-	-
Tulostus-/postitusyritysvirhe	0	-	-
Tuhoamisilmoitusvirhe**	139	-	-
Kontrollilähetysvirhe***	11	-	-

Taulukko 18. Liiketaloudellisen sektorin tietopalveluiden poikkeamat

* Poimintaperusteisiin (esim. ikä, asuinpaikka) viittaaminen esim. mainoskirjeissä on kiellettyä

** Yhteistyökumppani ei ole ilmoittanut vaaditusti tietojen hävittämisestä tietopalvelutoimituksen jälkeen

*** Kontrollilähetysvirheellä tarkoitetaan, että postituksen kontrollikappale ei ole saapunut yhteiskumppanille tai VRK:lle sovitulla tavalla

31.7.2014

Julkishallinnon päivityspalvelun poikkeamat			
	2013	2012	2011
	kpl	kpl	kpl
Virheellinen toimitus	0	1	1
Toimitus lukukelvoton	0	0	1

Taulukko 19. Julkishallinnon päivityspalvelun poikkeamat

Julkishallinnon päivityspalveluissa ei ole tarkasteluvuonna havaittu yhtään poikkeamaa, kuten käy ilmi taulukosta 19.

9.6 Muu tietojen käsittelyn seuranta ja valvonta

VRK valvoo omaa toimintaansa lisäksi muun muassa säännöllisten tietoturvaraporttien, sisäisen valvonnan arviointien sekä sisäisten ja ulkoisten tietoturva- ja laatuauditointien avulla. Vuonna 2013 toteutettiin VRK:n ISO/IEC 27001 sekä Varmennepalveluiden ISO 9001 uudelleensertifiointi. VRK arvioi itse säännöllisesti myös tietoturvallisuuden riskejä tietoturvallisuusstandardin (ISO/IEC 27001) edellyttämässä laajuudessa. Arvioinnista laaditaan loppuraportti sekä tehdään riskianalyysin perusteella riskienkäsittelysuunnitelma, johon kirjataan havaitut merkittävät riskit, niille suunnitellut kontrollikeinot ja vastuutahot.

Vuoden 2013 aikana ei raportoitu edellä olevissa kappaleissa mainittujen lisäksi muita VTJ:n ja varmennetietojärjestelmän tietojen käsittelyä koskeneita tietoturva- tai tietosuojapoikkeamia. Sisäisen valvonnan arvioinnissa on todettu, ettei VRK:n omassa toiminnassa ole havaittu raportointikaudella väärinkäytöksiä.

9.7 Tietojen käsittelyn ulkopuolinen seuranta ja valvonta

Tietojen käsittelyä valvoo tietosuojavaltuutettu, jolla on oikeus tarkastaa tietosuojan toteutumista tietojen käsittelyssä ja käsittelyn seurannassa sekä valvonnassa ja muussa VRK:n toiminnassa. VRK raportoi vuosittain tietosuojavaltuutetulle suoritetusta lokitietojen ja tapahtumatietojen käsittelystä.

Oikeuskansleri ja eduskunnan oikeusasiamies valvovat osaltaan VRK:n toimintaa, kuten myös Viestintävirasto. Viestintävirasto toteutti vuonna 2013 varmennepalvelutoimintaan kohdistuneen auditoinnin. Vuonna 2013 VRK:lle ei tullut selvityspyyntöjä tietosuojavaltuutetulta, eduskunnan oikeusasiamieheltä tai oikeuskanslerilta.

10 Tietojärjestelmien käyttövaltuudet

Käyttövaltuusasioiden hallinnointi, periaatteet ja vastuut on kuvattu Käyttövaltuushallinnan politiikassa. Kaikille tietojärjestelmille on määritelty vastuuyksikkö ja käyttöoikeuksien osalta on tavoitteena noudattaa pienimmän käyttöoikeuksien laajuuden periaatetta.

10.1 Väestörekisterikeskuksen käyttöoikeudet

VRK:n henkilöstöllä on käyttöoikeuksia VTJ:ään ja varmennetietojärjestelmään tässä kappaleessa kerrotulla tavalla.

31.7.2014

VRK:n VTJkyselyn, VTJ-ylläpidon ja Poijun käyttöoikeudet			
	2013	2012	2011
	kpl	kpl	kpl
VRK:n sisäisten käyttäjien yhteislukumäärä	53	52	62
Teknisen pääkäyttäjän oikeuksia	11	9	6
Käyttäjänhallinnan pääkäyttäjän oikeuksia	16	16	18
Ylläpidon pääkäyttäjän oikeuksia*	5	-	-
Vastuukäyttäjäoikeuksia	4	4	5
VTJ-ylläpidon käyttöoikeudet	27	26	27
Paimintakäyttöoikeuksia	28	22	20
Käyttäjiä, joilla on oikeus saada turvakiellon alaisia tietoja	19	19	15

Taulukko 20. VRK:n VTJkyselyn, VTJ-ylläpidon ja Poijun käyttöoikeudet

* Tämä oikeusrooli on otettu käyttöön vuonna 2013

VRK:n varmennetietojärjestelmän käyttöoikeudet			
	2013	2012	2011
	kpl	kpl	kpl
Käyttöoikeuksia	25	25	25

Taulukko 21. VRK:n varmennetietojärjestelmän käyttöoikeudet

VRK:n VTJ:n tietokantojen ja lokitietojen käyttöoikeudet			
	2013	2012	2011
	kpl	kpl	kpl
VTJ-perustietokanta	59	54	46
VTJkyselyn SQL-kanta (testikanta ja tuotantokanta)*	0	0	0
Testikanta VTJ	59	54	46
Kehitys VTJ	59	54	46
Paimintojen sovellustietokanta	59	54	46
Lokiarkisto	13	12	11

Taulukko 22. VRK:n VTJ:n tietokantojen ja lokitietojen käyttöoikeudet

* VTJkyselyn SQL-kantaan VRK:lla ei ole käytössä suoria kanta-oikeuksia. Tämän kannan käyttöoikeudet on eritelty taulukossa 28.

10.2 Järjestelmätoimittajien ja yhteistyökumppanien käyttöoikeudet

VRK myöntää käyttöoikeudet viraston järjestelmätoimittajille. Näillä on käyttöoikeuksia VTJ:n ja varmennetietojärjestelmän kantoihin seuraavasti:

Järjestelmätoimittajilla olevat VTJkyselyn käyttöoikeudet			
	2013	2012	2011
	kpl	kpl	kpl
Käyttäjien lukumäärä	44	57	57
Testitunnuksia	4	4	6
Vastuukäyttäjiä	0	3	5
Salasanan vapautus- ja kyselyoikeuksia	39	50	45
VTJkysely järjestelmän hallintaoikeuksia	0	0	0
Käyttäjiä, joilla on oikeus saada turvakiellon alaisia tietoja	0	0	1

Taulukko 23. Järjestelmätoimittajien VTJkyselyn käyttöoikeudet

31.7.2014

Taulukosta 23 käy ilmi salasanan vapautus- ja kyselyoikeuksien määrän suuruus, jota kuitenkin selittää se, että VTJ:n käyttöpalveluomittaja vastaa VTJkyselyn salasanojen vapautuksesta. Vaikka käyttöoikeuksien määrälle on perusteita, on tietosuojan kannalta hyvä, että käyttöoikeuksien määrä on pienentynyt tai pysynyt samana vertailuvuosiin nähden.

Järjestelmätoimittajilla olevat käyttöoikeudet kantoihin			
	2013	2012	2011
	kpl	kpl	kpl
VTJ-perustietokanta	30	30	30
VTJkyselyn SQL-kanta	10	10	10
Testikanta VTJ	45	40	30
Kehitys VTJ	40	40	30
Poimintojen sovellustietokanta	20	20	20

Taulukko 24. Järjestelmätoimittajilla olevat käyttöoikeudet kantoihin

Yhteistyökumppanien VTJkyselyn käyttöoikeudet			
	2013	2012	2011
	kpl	kpl	kpl
Vastuukäyttäjiä	2	2	6
Kyselykäyttäjiä	3	4	12

Taulukko 25. Yhteistyökumppanien VTJkyselyn käyttöoikeudet

Yhteistyökumppanien ja niiden alihankkijoiden henkilöt, joilla pääsy salassa pidettäviin VTJ:n tietoihin			
	2013	2012	2011
	kpl	kpl	kpl
Yhteistyökumppanien tai niiden alihankkijoiden henkilöt, joilla pääsy salassa pidettäviin tietoihin	101*	39	39

Taulukko 26. Yhteistyökumppanien tai niiden alihankkijoiden henkilöt, joilla pääsy salassa pidettäviin tietoihin
* Henkilömäärän kasvu johtuu siitä, että aikaisempina vuosina on raportoitu ainoastaan kantaoikeudet omaavia henkilöitä, mutta nyt kaikki henkilöt, joilla on potentiaalinen pääsy salassa pidettäviin tietoihin missä tahansa palveluprosessin vaiheessa. Yhteistyökumppanien uudistaessa käyttöympäristöään, myös heidän alihankkijoidensa henkilömäärä on kasvanut.

Varmennetietojärjestelmän VRK:n ulkopuoliset käyttöoikeudet			
	2013	2012	2011
	kpl	kpl	kpl
CA-järjestelmän ylläpito-oikeus	7	7	6
Korttituotannossa tarvittavat oikeudet	14	14	18
Hakemiston sisäisen ylläpidon käyttöoikeudet	4	4	4
Sulkupalvelun käyttöön tarvittavat oikeudet	31	31	31

Taulukko 27. Varmennetietojärjestelmän VRK:n ulkopuoliset käyttöoikeudet

10.3 Asiakasorganisaatioiden suorakäytön ja Vartti-järjestelmän käyttöoikeudet

VRK hallinnoi VTJkyselyn ja ylläpito-sovellusten käyttöoikeuksia. Poikkeuksen tähän menettelyyn muodostavat Poliisin ja oikeushallinnon organisaatiot ja maistraatit. VRK vastaa sovelluskyselyiden käyttöoikeuksista ja lokiseurannasta organisaatiokohtaisesti, käyttäjäkohtaisista sovelluskyselyiden käyttöoikeuksista vastaavat asiakasorganisaatiot.

31.7.2014

VTJkyselyn ja VTJ-ylläpidon käyttöoikeudet			
	2013	2012	2011
	kpl	kpl	kpl
Käyttäjät, joilla voimassa oleva käyttöoikeus*	37 091	43 550	38 980
Käyttäjät, jotka käyttäneet VTJkyselyä vuoden aikana*	31 352	31 734	29 360
Vastuukäyttäjät*	2 159	2 159	2 191
Ylläpitokäyttäjät*	527	530	569
Poimintakäyttäjät*	272	565	261
Käyttäjät, joilla on oikeus saada turvakiellon alaisia tietoja*	2 221	1 476	1 624

Taulukko 28. VTJkyselyn ja VTJ-ylläpidon käyttöoikeudet

* Luvut sisältävät myös VRK:n käyttäjät

VRK:n organisaatiovarmenteita hallinnoidaan Vartti-järjestelmän kautta, johon Varmenpalvelut-yksikkö myöntää käyttöoikeudet. Asiakasorganisaatioilla on käyttöoikeuksia Vartti-järjestelmään taulukon 29 mukaisesti.

Vartti-järjestelmän käyttöoikeudet			
	2013	2012	2011
	kpl	kpl	kpl
Asiakasorganisaatioita	2291*	925	373
Käyttöoikeuksia	2839**	2800	1808

Taulukko 29. Vartti-järjestelmän käyttöoikeudet

* Laskentatavan muutos: otettu CRM:sta kaikki asiakkaat, joille on lähtenyt lasku tai merkattu Varttiin. Aiempi tulos on ollut vain Vartissa olleet asiakasorganisaatiot.

** Laskentatavan muutos: aiemmin katsottu kaikki käyttäjät huomioimatta, että osa tunnuksista poistettu käytöstä.

11 Tietojen käsittelyn, käyttöoikeuksien ja toiminnan analysointi

Tässä kappaleessa analysoidaan erilaisten tarkastusten tulosten ja tämän tietotilinpäätöksen tietojen avulla VTJ:n ja varmennetietojärjestelmän tietojen käsittelyn tilaa ja tietosuojaan toteutumista.

Tietoturvallisuuden hallintajärjestelmään kuuluvan ulkoisen auditoinnin loppuraportissa todetaan, että tietoturvallisuus integroituu entistä enemmän osaksi normaalia VRK:n johtamistoimintaa. Raportissa todetaan myös, että sisäinen auditointi tukee hyvin kokonaistilannekuvan muodostamista. Hyvänä asiana raportti nosti esiin myös sen, että viraston sisäisen valvonnan ja riskinhallinnan työryhmä pyrkii ohjaamaan kokonaisuutta ja yhtenäistämään menettelyjä. Tietoturva- ja laatuauditointien lisäksi Viestintävirasto toteutti tarkasteluvuonna oman varmennepalvelutoimintaan kohdistuneen auditoinnin.

Vuonna 2013 VRK on itse jatkanut tarkastuksia auditoimalla julkishallinnon tietopalveluiden sopimuskumppanin toimintaa. Tarkasteluvuonna on myös toteutettu liiketaloudellisten tietopalveluiden yhteistyökumppanien toimintaan liittyvä riskikartoitus sekä varmennepalveluiden tuleviin sosiaali- ja terveyssektorin asiakkaisiin liittyvä riskikartoitus. Lisäksi VRK:ssa on toteutettu VTJ:ään kohdistuvia haavoittuvuusskannauksia ja arvioitu sisäisessä auditoinnissa muun muassa varmennetietojärjestelmät. Havaittuja kehitystehtäviä on jo toimeenpantu vuoden 2013 aikana. Tässä kuvatut toimenpiteet ovat jälleen parantaneet tietoturvallisuutta ja sitä kautta myös tietosuoja virastossa.

Edellä mainittujen auditointien tulosten lisäksi tässä tietotilinpäätöksessä tarkastelleet tunnusluvut ja tiedot osoittavat, että VTJ:n ja varmennetietojärjestelmän tietojen käsittely sekä käsittelyn seuranta ja valvonta on tapahtunut vuonna 2013 lainsäädännön, määrä-

31.7.2014

ysten ja ohjeiden mukaisesti. VRK:n oma sisäisen valvonnan arviointi on vahvistanut, ettei viraston omassa toiminnassa ole havaittu raportointikaudella väärinkäytöksiä.

Tähän tietotilinpäätökseen on laadittu nyt toista kertaa erillinen Väestötietojärjestelmän tietovirtakaavio (liite 1) ja Väestörekisterikeskuksen maksullisen toiminnat tulot -kaavio (liite 2). Maksullisen toiminnan tulot -kaavio osoittaa, että VRK:n maksullisen toiminnan tulot ovat laskeneet joka osa-alueella (VTJ:n henkilötiedot, rakennus- ja huoneistotiedot, toimitusmaksut, varmenteet, Julha). Em. osa-alueiden sisällä on kuitenkin tapahtunut myös positiivista tulojen kasvua. Esimerkiksi VTJ:n tietopalveluissa henkilötietojen myynnistä yrityssectorille on tullut aiempaa enemmän tuloja, kuten myös kansalaisten varmenpalveluista.

Vertailtaessa VTJ:n tietovirtakaaviota vuoden 2012 tietovirtakaavioon, voidaan todeta että henkilötietojen käyttö on kasvanut vuoteen 2012 nähden ja rakennustietojen käyttö on puolestaan laskenut. VRK on viestinyt asiakkailleen vuoden 2013 aikana, että tiettyjen rakennustietojen luovuttamista avoimena tietona harkitaan ja tämä on saattanut vaikuttaa myös tietojen käyttöön, mikäli asiakkaat ovat päättäneet odottaa tietojen mahdollista avaamispäätöstä.

Kuten edellisessä tietotilinpäätöksessä todettiin, ero rakennustietojen käyttömäärissä julkisen ja yksityisen sektorin välillä johtuu tietojen luovutustavasta, valtaosa julkisen sektorin rakennustiedoista luovutetaan muutostietopalvelun kautta, jolloin julkisen sektorin asiakkaat saavat ainoastaan ne tiedot, jotka ovat muuttuneet, kun taas liiketaloudellisen sektorin asiakkaille päivitetään kaikki asiakkaan rekisterin sisältämät rakennukset. Tämä luovutustapaero korostaa myös rakennustietojen suhteellista osuutta henkilötietojen luovutukseen nähden, koska liiketaloudellisissa asiakasrekisteripäivityksissä henkilötietojen osalta lasketaan ja laskutetaan ainoastaan muuttuneita yksiköitä, kun taas rakennustietojen osalta kaikkia asiakkaan rekisterissä olevia yksiköitä.

VTJ:n tietovirtakaaviosta voidaan myös todeta maksuttomien weed-tuotteiden huomattava kasvu. Tälle ei ole olemassa mitään yksittäistä selitystä, mutta on mahdollista, että kyseisen tuotteen käyttömäärät on raportoitu aikaisempina vuosina virheellisesti. Koska kyseessä on maksuton tuote, sen lukumääräseuranta ei ole ollut kattavaa. Nyt yhteistyökumppanien raportointivelvollisuuksien kehittämisen yhteydessä on tarkennettu myös maksuttomien tuotteiden käytön raportointia, minkä seurauksena ne tulevat tästä eteenpäin tilastoitua paremmin.

Vuoden 2013 alusta julkisen sektorin vakiomuotoiset tietopalvelut (muutostietopalvelu, kuntien RHR-poiminnat, VTJkysely, sovelluskyselyt) tulivat maksuttomiksi. Tämän ennakointiin kasvattavan merkittävästi julkisen sektorin tietojen käyttöä. Isoimmat muutokset näkyvätkin suorakäyttöpalveluissa (VTJkysely, sovelluskyselyt), joissa kasvua on ollut 12 %. Edellä mainittua kasvua voidaan pitää yllättävän pienenä. Eräkäyttöisissä palveluissa lisäys on ollut vielä huomattavasti pienempi, osaltaan tämä johtuu siitä, että maksuttomuus ulottuu niissä vain tuotteisiin, joissa asiakkaan käyttötarve on suhteellisen vakio, jolloin tuotteen maksuttomuus ei vaikuta sen käyttömäärään.

VTJ:n tietovirtakaaviosta on havaittavissa, että kansalaisten taholta tuleva ilmoitusliikenne on kasvanut. Suuri osa tästä kasvusta selittyy sillä, että vuoden 2013 alussa voimaan tullut osoitepalvelukiellon jako asiakasrekisterin päivityskielloksi ja yhteystietojenluovutuksielloksi toteutettiin lisäämällä kaikille vanhan osoitepalvelukiellon haltijoille kantaan uusi kielto, jolloin tämä mekaaninen kieltojen lisääminen näkyy osana tätä ilmoitusliikennettä. Sen sijaan mahdollisuus äidinkielen tai ammattitiedon itseilmoittamiseen ei ole juurikaan lisännyt tietojen ilmoitusmääriä VTJ:ään.

Tietotilinpäätöstä laadittaessa havaittiin virhe, joka on voinut aiheuttaa virheitä VTJ:n yläpidon tapahtumaseurannassa vuoden 2013 osalta. Virheellä ei ollut vaikutusta VTJ:n tietojen oikeellisuuteen. Kyseinen virhe korjattiin maaliskuussa 2014.

31.7.2014

Taulukosta 29 on nähtävissä, että niiden VTJ:n käyttäjien määrä, joilla on oikeus saada turvakiellon alaisia tietoja, nousi vuoden 2013 aikana. Suurin selittävä tekijä tässä on yhden organisaation käyttöoikeuksien määrän kasvu. Tähän asiaan kiinnitettiin huomiota jo tarkasteluvuoden aikana ja suunnitteilla on ko. organisaatiolle organisaatiokohtaiset turvakiellon alaisiin tietoihin oikeuttavien käyttöoikeuksien lukumääräraajat. Tietosuojaan kannalta on tärkeää huolehtia, ettei turvakiellon alaisia tietoja anneta liian laajalle joukolla käyttäjistä.

Varmennetietojärjestelmän tietovirtakaavioon (liite 2) uutena tietona on otettu järjestelmällekirjoitusvarmenteiden määrä. Lisäksi sulkupyynnöiden määrään on laskettu mukaan VRK:n ja korttitehtaan oma-aloitteisesti tehdyt sulut. Kansalaisille suunnattujen varmennepalveluiden määrät ovat tavoitteen mukaisesti kasvaneet. Huomattavin muutos varmennepalveluiden tietovirroissa on tapahtunut hakujen määrässä. Hakujen määrä on kasvanut noin 45,7 miljoonaa kappaletta.

VTJ:ään tallennettujen tietojen luovutuskieltojen määrä on jatkanut kasvuaan myös vuonna 2013, kuten käy ilmi vuodet 2004 – 2013 kattavasta kaaviosta 1. Osoitepalvelukiellon jako yhteystietojen luovutuskielloksi ja asiakasrekisterien päivityskielloksi astui voimaan 1.1.2013. Tarkastelu osoittaa, että tämä kiellon jakaminen on hillinnyt asiakasrekisterinpäivityskiellon määrän kasvua suhteessa yhteystietojen luovutuskieltojen määrään, kuten on ollut tavoitteena.

Tietotilinpäätöstä koostettaessa havaittiin, että viraston tilinpäätöksessä olevasta tietojen luovutusmäärien kappaleseurantataulukosta puuttuu julkisoikeudellisessa asiakasrekisterin päivityspalvelussa luovutettujen tietojen kappalemäärä. Vastaavia puutteita, jotka johtuvat pitkälti raportoinnin manuaalisuudesta, on ollut myös aiemmin. Manuaalisesti suoritettava laskenta ja raportointi ovat väistämättä virhealtista. Näitä manuaalisen laskennan ja tiedonkeruun riskejä sisältyy myös tietotilinpäätöksen laadintaan. Tavoitteena tulee olla mahdollisimman kattavaan sähköiseen raportointiin pääseminen. Tämä edellyttää tietojen suunnitelmallista ja yhdenmukaista syöttämistä järjestelmiin ja järjestelmien raportointiominaisuuksien kehittämistä. Uusi talous- ja henkilöstöhallintojärjestelmä (KIEKU) otettiin VRK:ssa käyttöön lokakuussa 2013 ja tämän osaltaan tulee parantamaan raportointitilannetta vuodesta 2014 lukien.

Tämän vuoden tietotilinpäätöstyö aloitettiin arvioimalla aiempien tietotilinpäätösten sisällön tarpeellisuutta ja esitystavan toimivuutta. Suurelta osin alun perin valittu tietotilinpäätösmalli osoittautui toimivaksi. Tietotilinpäätöksen rakennetta on uudistettu muun muassa tietopalveluiden asiakasmäärien seurannan ja tietojen ylläpidon rekisteröintitietojen seurannan osalta. Tietotilinpäätöstä on myös laajennettu varmennepalveluiden asiakashallinnon ja varmennerekisteröinnin näkökulmalla.

12 Tehdyt kehittämistoimenpiteet ja havaitut kehittämiskohteet

Tässä kappaleessa käsitellään vuonna 2013 tehtyjä kehittämistoimenpiteitä. Lisäksi tässä kappaleessa raportoidaan havaituista kehittämiskohteista.

Vuonna 2013 saatiin valmiiksi VTJ:n ja varmennetietojärjestelmän tietosisältöä ja ydinprosessien asiakirjoja koskeva tietoturvallisuusasetukseen toimeenpanoon liittyvä suuri-työinen tietojen luokittelutyö, jossa näille aineistoille on määritelty tietoturvallisuusasetuksen mukainen suojaustaso. Suojaustaso vaikuttaa aineiston käsittelyn ja säilyttämisen tietoturvasovatuksiin. Myös viraston ydintietojärjestelmät luokiteltiin tarkasteluvuonna. VRK:ssa on tehty virallinen tietojen ja tietojärjestelmien luokittelupäätös.

Yllä kuvattuun luokittelutyöhön liittyy kiinteästi VRK:ssa tarkasteluvuonna käyttöön otettu hankinnoissa ja sopimuksissa käytettävä tietoturvamennettelyiden kuvausmalli, joka huomioi tietoturvallisuusasetuksen vaatimukset ja jonka avulla viraston on mahdollista aikaisempaa paremmin arvioida sopimuskumppanien tietoturvaratkaisuja ja niiden tietoturval-

31.7.2014

lisuusasetuksen mukaisuutta. Tietoturvamenettelyiden kuvausmalli otetaan käyttöön vaiheittain kaikissa tarvittavissa VRK:n sopimuksissa sopimusten uudistamisaikataulussa.

Tietoturvamenettelyiden kuvausmallin käyttöönoton ja tietoturvaluusasetuksen vaatimusten soveltamisen yhteydessä on törmätty haasteisiin, jotka johtuvat siitä, ettei ole täysin yksiselitteistä, milloin tieto on VTJ:n tietoa ja milloin esimerkiksi VTJ:n tietopalveluasiakkaan omistamaa tietoa. VTJ-tiedon ulottuvuuden määrittely on tärkeää muun muassa siksi, että linjauksella on vaikutusta VTJ:n tietojen ylläpitoon, luovutukseen, VTVPL:n vaatimusten soveltamiseen ja tietolupien ehtoihin. Määrittely on tarpeen tehdä myös siitä syystä, että jos VRK ei selkeästi viesti asiakkailleen ja yhteistyökumppaneilleen mikä on VTJ-tietoa, voi niille syntyä omat mahdollisesti toisistaan eroavat käsitykset asiasta, mikä seurauksena eri asiakkaat/yhteistyökumppanit voivat noudattaa erilaista käsittelykäytäntöjä käsitellessään VTJ-tietoja. Tietopalvelu-yksikön tavoitteena on yhteistyössä Tietosisältö-yksikön ja Hallinto ja johdon tuki -yksikön kanssa aloittaa määrittely vuonna 2015.

VRK:ssa laadittiin vuonna 2013 Selvitys pilvipalvelujen käytöstä VTJ-tietojen säilyttämiseen. Selvityksen lopputuloksena on todettu, että tavanomaiset julkiset pilvipalvelut eivät täytä tietoturvaluusasetuksen vaatimuksia ja siten sovellu VTJ:n tietojen säilyttämiseen. Lisäksi VRK:ssa on tehty tulkinta tietoturvaluusasetuksen ulottuvuuteen liittyen. Tulkin mukaan tietoturvaluusasetus ei suoraan ole VRK:n valtionhallinnon ulkopuolisia asiakkaita velvoittava. VRK pyrkii kuitenkin kehittämään toimintaansa siten, että soveltuvat hyvät vaatimukset ja käytännöt tietoturvaluusasetuksesta otetaan mahdollisuuksien mukaan huomioon asiakasyhteistyössä.

Tarkasteluvuonna VRK:ssa kehitettiin käyttövaltuushallinnan prosessia luomalla ja dokumentoimalla uusi käyttövaltuuksien hallintamalli, jossa vahvana lähtökohtana on vähimmäikäyttöoikeuden periaate. Kyseinen hallintamalli on tarkoitus ottaa käyttöön VRK:n sisäisten käyttäjien osalta vuoden 2014 aikana. Samassa yhteydessä otetaan käyttöön uusi käyttövaltuushallintasovellus.

Tarkasteluvuonna käynnistettiin myös tärkeä VTJkyselyn käyttöoikeusroolien läpikäynti ja yhdenmukaistamistyö, jonka tavoitteena on poistaa järjestelmästä tarpeettomat roolit ja vähentää käyttöoikeusroolien kokonaismäärää sekä kehittää roolienhallinnan prosesseja. Vuoden 2013 aikana myös jatkettiin VTJkyselyn käyttämättömien käyttöoikeuksien päättämisaajoja ja tällä saatiin aikaan käyttämättömien VTJkyselyoikeuksien määrän pysyvä lasku.

Vuodelta 2012 laadittuun tietotilinpäätökseen kirjattiin kehittämistehtäväksi maksuttomien VTJ:n tietopalvelutuotteiden seurannan kehittäminen. Tähän liittyvä kehitystyö aloitettiin osana VRK:n laskutuspalvelun uudistusta vuonna 2013. Uusi laskutuspalvelujärjestelmä, joka mahdollistaa myös maksuttomien tietopalvelutuotteiden, raportoinnin ja seurannan otetaan käyttöön VRK:ssa keväällä 2014. Lisäksi tarkasteluvuonna on kehitystä tapahtunut liiketaloudellisen sektorin tietopalveluiden yhteistyökumppanien raportoinnin automatisoinnin osalta.

Vuoden 2011 tietotilinpäätöksessä ehdotettiin asiakasorganisaatioiden ryhmittelyn kehittämistä. Tämä työ on Tietopalvelu- ja Varmennepalvelu-yksiköissä saatu valmiiksi vuoden 2013 aikana. Asiakkaiden asiakasryhmätiedot on nyt tarkistettu ja ryhmittelyä kehitetty. Tämä mahdollistaa tietojen käytön ja tulokertymien asiakasryhmäkohtaisen analysoinnin, mutta laskutusjärjestelmän muutoksesta johtuen analysointi olisi vuonna 2013 edellyttänyt huomattavasti manuaalista työtä kahdessa eri järjestelmässä ja tästä syystä tämän analyysin valmistelu on siirretty vuodelle 2014, jolloin kaikki tiedot on saatavilla yhdestä järjestelmästä.

Vuoden 2013 aikana tehtiin liiketaloudellisen sektorin tietopalveluyhteistyökumppanien kanssa uudet yhteistyösopimukset. Kumppaneiden haku toteutettiin avoimella hakumenettelyllä, jonka tuloksena VRK:n kumppaneina jatkavat Bisnode Marketing Oy, Fonecta

31.7.2014

Enterprise Solutions Oy ja Itella Posti Oy. Uusien sopimusten kautta tietoturvallisuusasetuksen vaatimukset ulotettiin yhteistyökumppanien ja heidän alihankkijoidensa toimintaan. Tietojen käytön seuranta ja valvontaa VTJ:n tietopalveluissa on kehitetty ottamalla käyttöön huhtikuusta 2013 alkaen asteittain yhteistyökumppaneita ja heidän alihankkijoitaan koskeva entistä kattavampi ja säännöllisempi raportointimalli, jossa on kiinnitetty erityistä huomiota kumppanien VRK:lle maksamien tuloutusten seurantaan, tulostus- ja postitusyritysten VTJ-tietojen tuhoamisilmoitusten raportointiin ja kontrollilähetysten seurantaan. Raportointimallin käyttöä on tarkoitus laajentaa soveltuvilta osin myös muuhun VRK:n alihankkijayhteistyöhön.

Osana liiketaloudellisen sektorin tietopalvelukumppaniyhteistyötä on tarkennettu sallittujen profiloitiperusteiden määrittelyä ja kiinnitetty huomioita poimintaperusteisiin viittaamisen kieltoon, josta tullaan laatimaan erillinen ohje vuoden 2014 aikana.

Terveydenhuollolle ja valtionhallinnolle tarjottavissa VRK:n varmennepalveluissa on otettu käyttöön ns. vastuurekisteröijämallin, joka oikeuttaa koulutetut vastuurekisteröijät kouluttamaan itse uusia perusrekisteröijä omissa organisaatioissaan. VRK vastaa kokonaisuudessaan varmenteiden rekisteröinnin oikeellisuudesta, vaikka itse rekisteröintitapah-tuma on sopimuksin toteutettu VRK:n ulkopuolella erityisissä rekisteröintipisteissä. VRK kouluttaa itse kaikki vastuurekisteröijät ja myöntää koulutetuille vastuurekisteröijille koulutusoikeuden erillisen hakemuksen kautta ja vastuurekisteröijät raportoivat tekemistään koulutuksista VRK:lle. VRK vastaa lisäksi koulutusmateriaalien, rekisteröintiohjeiden ja muun rekisteröintiä ohjaavan materiaalin ajantasaisuudesta.

VRK on lisäksi yhtenäistänyt eri asiakasryhmien välillä sopimushallinnan, käyttönoton ja käytönaikaiset varmennepalveluiden dokumentaatiot. Positiivista kehitystä on tapahtunut myös varmennepalveluiden rekisteröinnin eri osa-alueiden seurannassa, johon on rakennettu työvälineitä ja seuranta on tämän mahdollistamana voitu tehdä entistä systemaattisemmin. Erityisesti kehitystä on tapahtunut jälkitunnistamisten seurannassa.

Vuoden 2012 tietotilinpäätöksessä yhdeksi kehityskohteeksi kirjattiin varmennetietojärjestelmän tapahtumalokin kehittäminen. Em. kehitystyö edistyi vuonna 2013, jolloin tehtiin suunnittelua ja osa toteutuksestakin.

Tässä tietotilinpäätöksessä on ensimmäistä kertaa raportoitu voimassa olevien tietolupien kokonaismäärät (Taulukko 9). Tämän aineiston keräämiseksi on jouduttu tekemään huomattava määrä manuaalista työtä, koska nykyisiin tietojärjestelmiin tietolupien voimassaolotiedot on kirjattu puutteellisesti tai niitä ei ole kirjattu ollenkaan. Ainoastaan liiketaloudellisen sektorin eräkäyttöluvista oli valmis tilasto saatavilla. Tätä tietolupien lukumäärien ja voimassaolon seuranta tulisi kehittää, koska ilman tietoa myönnettyjen tietolupien kokonaismäärästä jää VTJ:n tietojenluovutuksen kokonaiskuva puutteelliseksi. Tietopalvelut-yksikkö aloittaa tietolupaseurannan kehittämisen syksyllä 2014.

Toinen tietolupien määrän seurannassa havaittu asia on tietolupien huomattavan suuri kokonaismäärä – voimassa on yli 2 000 tietolupaa, joista varhaisimmat ainakin 1990-luvun alusta. Näin pitkän ajanjakson kuluessa tietojenluovutuksen vaikuttava lainsäädäntö ja tietojenluovutuskäytännöt väistämättä muuttuvat ja jos näitä muutoksia ei saada tehokkaasti vietyä kaikkiin voimassa oleviin lupiin, on vaarana tietojenkäsittelykäytäntöjen eriytyminen. Näin suuren lupajoukon hallinnointi on vaikeaa, työlästä ja hyvin paljon resursseja vievää. Tästä syystä pitäisi asiakaskohtaisten lupien sijaan entistä enemmän pyrkiä hyödyntämään jo nyt käytössä olevaa raamilupa-mallia, jossa tietolupa on tuote- ja toimialakohtainen tai asiakasryhmäkohtainen. Tässä mallissa tietyn asiakasryhmän oikeus saada VTJ:n tietoja perustuisi yhden koko joukkoa koskevan tietoluvan ehtoihin, jolloin pienemmällä lupamäärällä saadaan hallittua suurempaa asiakasjoukkoa. Mahdollisuutta siirtyä nykyistä laajemmin raamilupien käyttöön ryhdytään selvittämään Tietopalvelut-yksikössä vuoden 2014 syksyn kuluessa.

31.7.2014

Taulukoiden 9 ja 10 luvut paljastavat, että julkishallinnon VTJkysely-palvelussa ja sovel-luskyselyraamiluvilla hallinnoitavissa tietopalveluissa on päästy siihen, että asiakkaita on huomattavasti enemmän kuin tietolupia. Liiketaloudellisen sektorin eräkäyttöisissä tieto-palveluissa tietolupien määrä on taas asiakasmäärää suurempi, koska tietoluvat eivät ole olleet edes asiakaskohtaisia, vaan asiakkaan on pitänyt hakea tietolupa jokaiselle yhteis-työkumppanille erikseen. Yhteistyökumppanikohtaisesta lupavaatimuksesta on päätetty luopua ja siirtyä asiakaskohtaisiin lupiin. Tietolupien määrä saataisiin pieneneään mer-kittävästi kuitenkin vasta siirtymällä mahdollisuuksien mukaan toimiala- tai tuotekohtaisiin raamilupiin. Pienempi tietolupien määrä mahdollistaisi tietolupakokonaisuuden paremman hallittavuuden, vähentäisi merkittävästi tietolupien päivittämiseen tarvittavaa työtä ja täten mahdollistaisi henkilöresurssien kohdentamisen nykyistä paremmin muun muassa tieto-jen käsittelyn seurantaan ja valvontaan. Jos esimerkiksi nykytilanteessa lainsäädäntö muuttuisi tietolupien suuren osan sisältöön vaikuttavalla tavalla, olisi tämän muutoksen vieminen nyt voimassaolevaan lupakokonaisuuteen niin suuri työ, ettei sitä käytännössä pystyittäisi toteuttamaan.

Osana tätä lupakokonaisuuden tarkastelua on tutkittu myös käyttämättömien tietolupien määrää, joka on kuvattu taulukossa 9. Erityisesti liiketaloudellisen sektorin eräkäyttöisistä tietoluvista löytyi suuri määrä lupia, joiden alta tietoja ei käytetty vuoden 2013 aikana, vaikka näiden lupien osalta tehdään aktiivista käytön seurantaa ja päättämistyötä. Muiden palveluiden osalta vastaavaa aktiivista seurantatyötä ei tehdä, ja tämä näkyy muun mu-assa siten, että vanhimmat edelleen voimassaolevat luvat ovat yli 20 vuotta vanhoja. Li-i-ketaloudellisten eräkäyttöpalveluiden tietolupien lisäksi myös muiden tietolupien osalta pi-täisi sopia menettelystä ja aikataulusta, jonka seurauksena määrääjän käyttämättömänä olleiden lupien ajantasaisuus tarkastetaan ja tarpeettomat luvat päätetään. Tähän liittyvä kehitystyö käynnistetään Tietopalvelut-yksikössä syksyllä 2014.

VTJkyselyn salasanojen vapautuspalvelu tuotetaan tällä hetkellä manuaalisena palvelu-na. Salasanojen vapautuspalvelu olisi hyvä automatisoida. Tällä kehitystyöllä olisi mah-dollista saada muun muassa kustannussäästöjä ja parantaa asiakkaan saamaa palvelua. Järjestelmät ja tuotanto -yksikkö tekee asiasta alustavan selvityksen vuoden 2014 aika-na. Mahdollinen toteutus ajoittuu aikaisintaan vuoteen 2015.

VRK:n yleisenä toimintatapana on, etteivät tietojärjestelmien testikannat sisällä aitoja tie-toja. Joissain poikkeustapauksissa joudutaan kuitenkin käyttämään testissä tuotannosta kopioituja tietoja. Tuotannosta kopioitujen tietojen käyttöä pyritään vähentämään entises-tään (minimoidaan käyttö). Teknisiä mahdollisuuksia tutkitaan ja muuta selvitystyötä teh-dään vuoden 2015 aikana ja toteutus vuoden 2016 kuluessa. Tämä kehitystehtävä kuu-luu Järjestelmät ja tuotanto -yksikön vastuulle.

Varmennepalveluihin liittyvien PUK-tilausten tekoprosessia tulee kehittää. Kehittäminen parantaa tietoturvallisuutta, helpottaa asiakashallinnan työmäärää, muuttaa laskutusta täsmällisemmäksi ja selkiyttää prosesseja. Tällä kehitystyöllä myös vähennetään virhei-den mahdollisuutta ja lisätään tilausten seurattavuutta. Tästä kehitystyöstä vastaa Var-mennepalvelut-yksikkö ja tämä kehitystyö on ajoitettu vuodelle 2014.

VRK:ssa tulee kehittää tietoliikenneavausten hallintaa luomalla entistä selkeämmät pro-cessit. Tästä vuodelle 2015 aikataulutetusta kehitystehtävästä vastaavat Varmennepalve-lut-yksikkö sekä Järjestelmät ja tuotanto -yksikkö.

VRK:n johtoryhmä päätti kokouksessaan 24.4.2014, että edellä kuvattujen kehittämisteh-tävien tilanne tarkistetaan johtoryhmässä marraskuussa 2014.

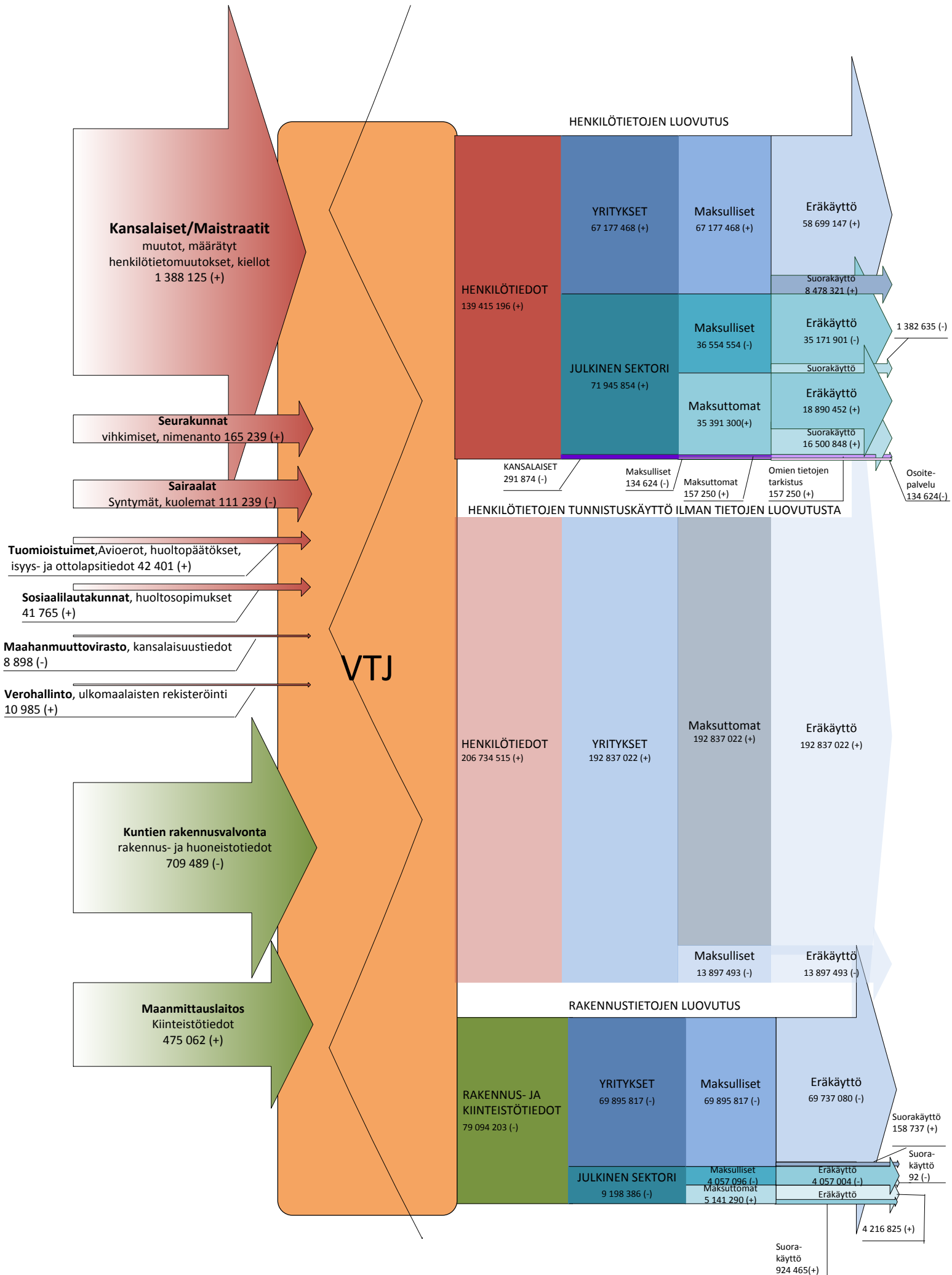
LIITTEET

Liite 1 Väestötietojärjestelmän tietovirrat 2013

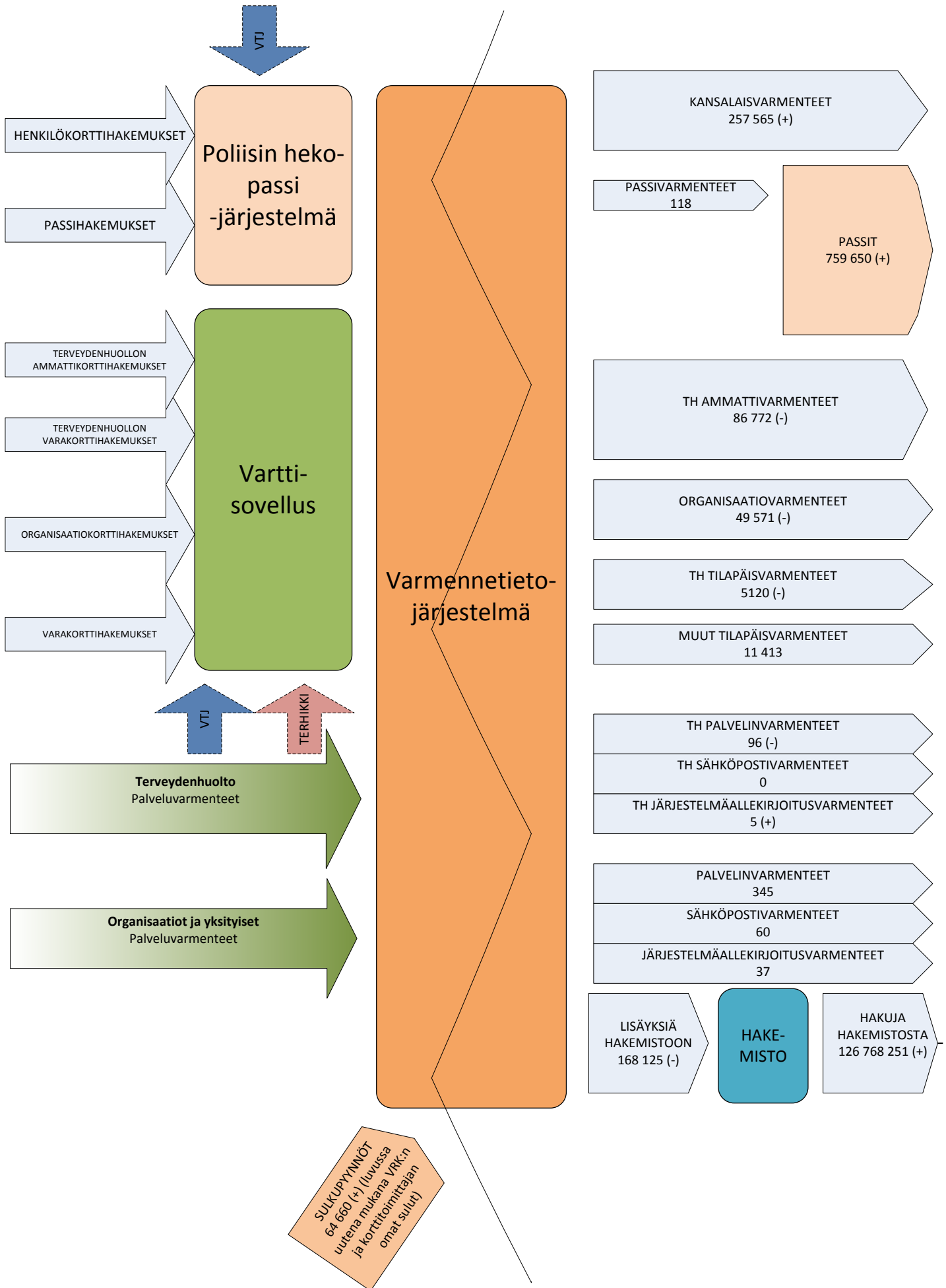
Liite 2 Varmennetietojärjestelmän tietovirrat 2013

Liite 3 Väestörekisterikeskuksen maksullisen toiminnan tulot 2013

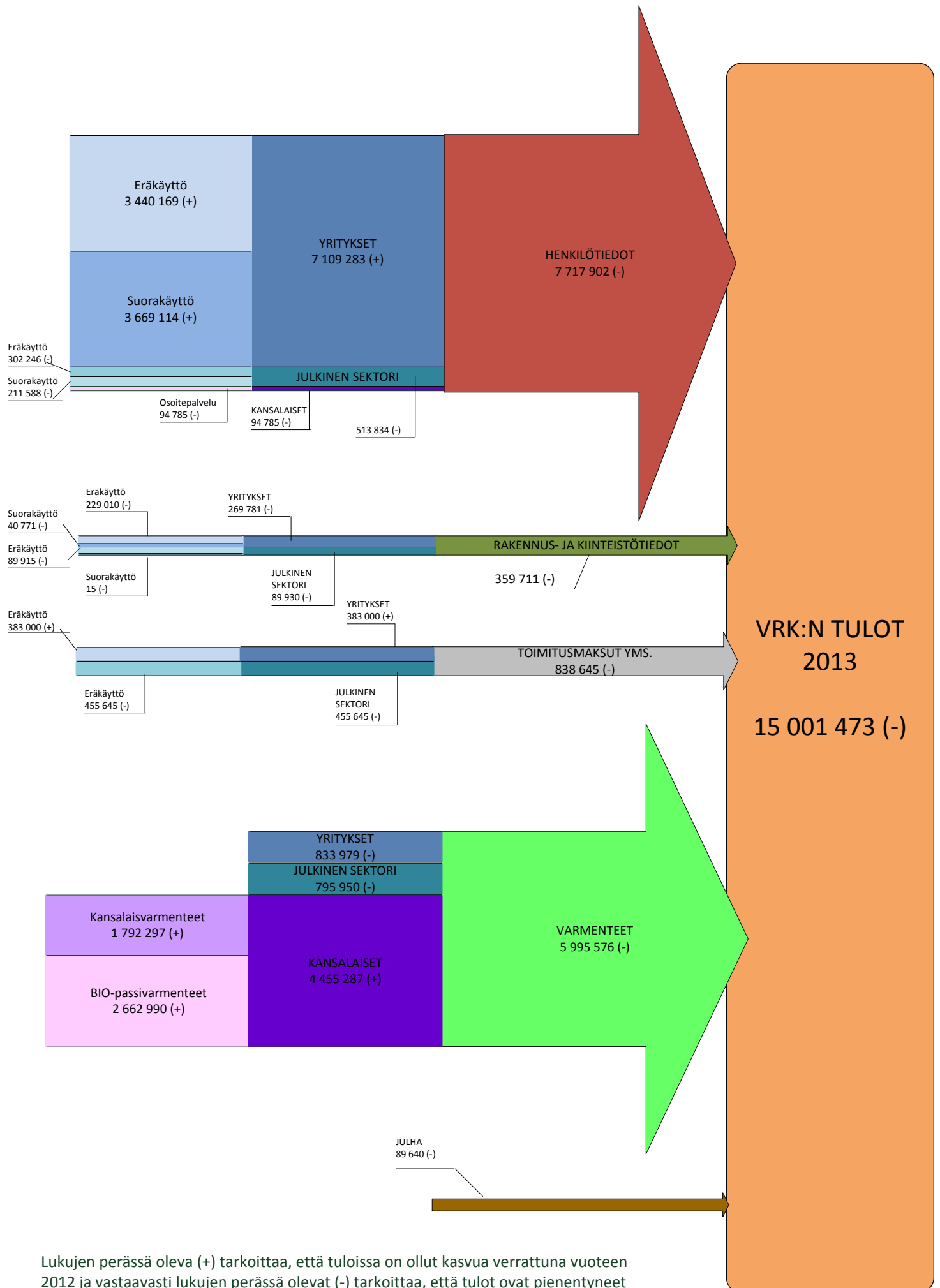
LIITE 1: VÄESTÖTIETOJÄRJESTELMÄN TIETOVIRRAT 2013

LIITE 2: VARMENNETIETOJÄRJESTELMÄN TIETOVIRRAT 2013

LIITE 3: MAKSULLISEN TOIMINNAN TULOT 2013

Lukujen perässä oleva (+) tarkoittaa, että tuloissa on ollut kasvua verrattuna vuoteen 2012 ja vastaavasti lukujen perässä olevat (-) tarkoittaa, että tulot ovat pienentyneet verrattuna vuoteen 2012